

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Jongeren versus ouderen; waar zit de tegenstelling?

PvdA Ouderennetwerk
Harm Hofman

"Opsluiten die pensioenmensen". Dit soort kreten kom je tegen bij ouderen. Maar zonder bewijslast geen opsluiting. En als geïnteresseerde burger krijg je die bewijzen niet rond in het moeras van kreten en "informatiebronnen" van pensioenland. Dit ondanks dat bijna elk rapport aandringt op transparantie en de noodzaak van betrokkenheid van gepensioneerden en werknemers. Voor het ouderennetwerk van de PvdA aanleiding om hierover een seminar te organiseren waarvoor deze paper tracht een paar belangrijke punten voor de discussie op rij te zetten. Dit met zo nu dan een uitdagende stelling als start voor verbetering. De paper en het seminar samen kunnen als input functioneren voor het PvdA partijprogramma. We hopen hiermee mensen te bereiken die met ons mee willen denken over een beter pensioensysteem voor jong en oudⁱ.

Om een eind te maken aan discussies wil Van Praagⁱⁱ, terugkijkend de naar premies en rente van pensioenfondsen alles doorrekenen.

"Zo moet duidelijk worden wie de eigenaar is van de honderden miljarden pensioengeld die de afgelopen decennia zijn opgebouwd. Voor elke leeftijdsgroep binnen een pensioenfonds moet worden vastgesteld hoeveel pensioengeld dat cohort heeft gespaard. Er hangt een enorme mist over de pensioenboekhouding. De eigendomsrechten zijn onduidelijk. Het moet voor actuarissen een simpele zaak zijn om uit te rekenen op hoeveel geld deelnemers en gepensioneerden nu eigenlijk recht hebben. Dat is de som van hun ingelegde premies en het werkelijk gemaakte rendement op die inleg".

Op de site "Mijn pensioen" kan dat ook per persoon. Nu komt er per pensioenfonds een magisch pensioenbedrag uit de lucht vallen, waarvan je door allerlei fusies niet meer kunt achterhalen bij welke werkgever ze horen. Zelfs Van Praag heeft geen idee wat die berekeningen opleveren.

"Er zijn in het verleden heel mooie rendementen gemaakt.... Aan de andere kant zijn de premies vaak te laag geweest en zijn er veel mensen met allerlei vormen van vroegpensioen gegaan. Dat heeft behoorlijke bressen geslagen."

Als deze emeritus hoogleraar al in het duister tast, wat moet je dan als simpele burger? Om te beginnen: nogmaals aandringen op transparantie en de noodzaak van betrokkenheid. Het is een schande dat rond zoveel geld zoveel mist hangt. Dit hoort voor de PvdA die verheffing van burgers hoog in het vaandel heeft staan, de hoogste prioriteit te hebben.

ONP Symposium

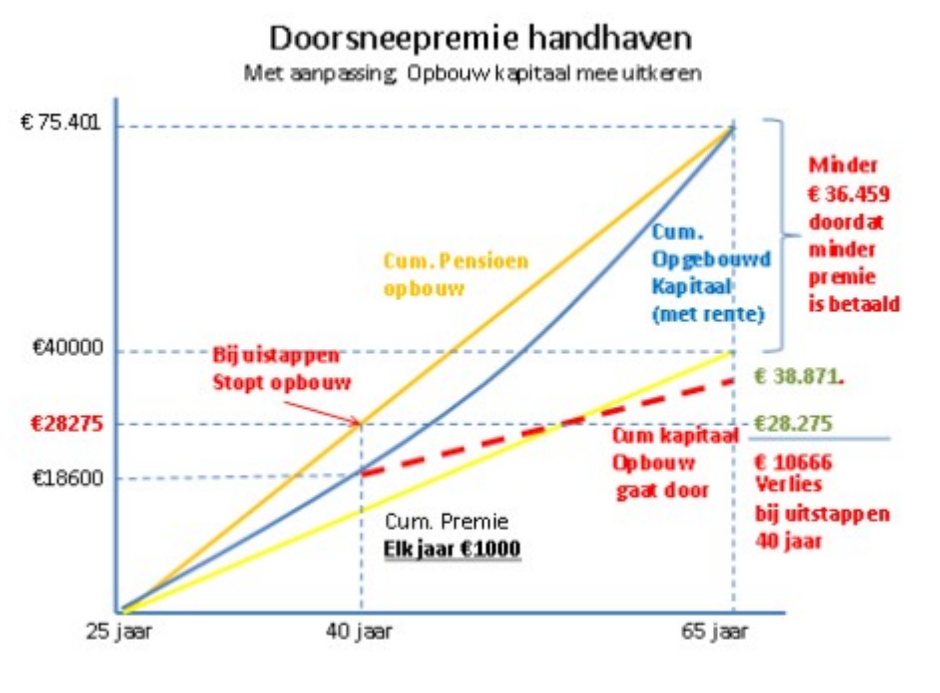
'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Kennis en goede informatie is onmisbaar voor verheffing en emancipatie. Hieronder komt nog aan de orde:

1. De doorsneepremie die moet blijven
2. Dekkingsgraad, de hopeloze rekenrente en indexering voor ouderen
3. Organisatie en zeggenschap
4. Arbeidsverhoudingen op de lange termijn; het echte probleem. _

1. Doorsneepremie.

Doorsneepremie wil zeggen dat iemand dezelfde premie betaalt gedurende zijn werkzaam leven. Stel iemand legt €1000 per jaar premie in gedurende 40 jaar met 3% rente per jaar. Dat is dan na 40 jaar € 40000 (zie grafiek). Cumulatief met rente op rente is dat € 75401. In het begin is het rentebedrag laag op het kleine opgebouwde kapitaal, maar dat neemt gestaag toe (lijn cumulatief opgebouwd kapitaal). Dat eindkapitaal is de basis voor de pensioenrechten (in vereenvoudigd voorbeeld de lijn "cumulatieve pensioenopbouw"). Als iemand 40 jaar premie betaalt en de pensioenfondsen halen die 3% dan is er geen enkel probleem. Het wordt onrechtvaardig als iemand met de leeftijd van 40 jaar uit het pensioenfonds stapt. Dan stopt de opbouw van het pensioen bij €28275, terwijl de kapitaal opbouw op dat moment lager is (€ 18600). Echter dat kapitaal geeft nog wel 25 jaar rente en groeit uit naar € 38871. Dan loopt degene die uitstapt per saldo € 10666 van het rendement mis. Dit is te corrigeren door deze "uitstappers" een aangepaste pensioenopbouw te geven bij pensionering.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Dit is betaalbaar, want de "uitstapper" of "slaper" heeft de premie betaald waarmee het pensioenfonds rendement behaalde. Mocht dit geld ten onrechte al elders zijn toegezegd, dan gaat het om nog geen 2% door het relatief kleine deel "slapers". De conclusie van van Praag:

"In mijn berekening heb ik uiteraard simplificerende assumpties geaccepteerd. Het gaat maar om een voorbeeld. Het is echter voor een geschoolde actuaaris heel goed mogelijk een sterftepatroon voor 65 jaar in te brengen en de uittrekking te spreiden over een aantal jaren. Dat neemt echter niet weg dat de correctie naar rechtvaardigheid met een uitermate geringe korting op het volpensioen ten gunste van de slaper kan worden verholpen. Er zullen natuurlijk altijd leeftijdsgerelateerde productiviteitsverschillen blijven, maar de doorsneepremie is een groot goed omdat hiermee de leeftijdsdiscriminatie op grond van verschillen in pensioenpremie wordt geëlimineerd. De vraag blijft dan: waarom zouden we de oplossing zo moeilijk maken, als het zo eenvoudig kan?"

Het lijkt verstandig mensen op jonge leeftijd op een eerlijke manier vroegtijdig te laten sparen voor een pensioen en niet zoals soms wordt aangegeven jongeren minder te laten betalen. Het is ook mogelijk jongeren in het begin een hogere premie te laten betalen, zodat premie en renteopbrengst samen de lijn van cumulatieve pensioenopbouwlijn volgen (als ze ouder zijn betalen ze dan minder). Maar dat levert ook leeftijdsdiscriminatie op via premies.

Dit "uitstapprobleem" is nu actueel omdat in toenemende mate mensen geen vast arbeidscontract meer hebben. Het kernprobleem zit dus in de arbeidsverhoudingen. Iemand die met 40 jaar uitstapt heeft nog steeds een probleem van € 36.459 na correctie. Dat geldt ook overigens ook voor mensen die later instappen als we gaan corrigeren. Er blijven mensen die niet in staat zijn een premie te betalen (wat voorheen nauwelijks voor kwam) en met een onvolledig pensioen zitten. Dit geeft op de lange termijn meer armoede onder ouderen ofwel de jongeren van nu. Het huidige doorsneesysteem is dus niet het probleem en moet blijven met een kleine aanpassing.

2. Dekkingsgraad.

Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt de actuele waarde van de beleggingen gedeeld door de contante waarde van de pensioenverplichtingen. Voor de actuele waarde van de beleggingen wordt de marktwaarde gebruikt. Voor de contante waarde van de pensioenverplichtingen, de hoogte van de rente (disconteringsvoet) die tot veel discussie leidt. Kleine veranderingen in de rente hebben grote invloed op de uitkomst vanwege het hoge aantal deelnemers, hun pensioenrechten en de lange termijn waarover de pensioenen lopenⁱⁱⁱ.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Hier volgt kort een punt over die rente met onzekerheid en daarna de opties van pensioenfondsen om hun positie te verbeteren.

Volgens Van Praag wordt de financiële positie van pensioenfondsen door de rekenrente veel te negatief neergezet. De introductie van de Ultimate Forward Rate, een *kunstmatig rentetarief* voor verplichtingen langer dan twintig jaar waar geen betrouwbare marktrentes voor zijn, noemt hij in 2012. "Een logische stap, maar niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat". Hij stelt een 'prospectieve rente' voor met verplichtingen verschillend gewaardeerd per pensioenfonds, afhankelijk van de kwaliteit van de beleggingen en de prestaties in het verleden. Er zijn inderdaad grote verschillen in pensioenenland maar is dat een reden om ons te baseren op de rendementen uit het verleden? Geeft dat garantie voor de toekomst? Het huidige systeem werkt niet. Fondsen maken enorme winsten en de pensioenpotten zijn groter dan ooit maar aan het einde van het jaar krijgt de gepensioneerde geen indexering. Dat is niet uit te leggen en de ontevredenheid neemt terecht toe. Toch willen we een solide pensioensysteem en moeten we leren van de kredietcrisis waar het luchtbellensysteem in elkaar stortte. Dus de buffers moeten goed zijn. Maar laten we ook niet dezelfde fout maken als bij de vermogensheffing. Daar werd een *kunstmatig* percentage van 4% ingevoerd voor belasting op vermogen. Niemand had toen bezwaar omdat iedereen een hoger rendement maakte en dus voordeel had.

Nu de rendementen lager zijn hebben we rechtszaken omdat de overheid op basis van een willekeurig percentage belasting heft. De vraag is hoe je de lasten van de van die solvabiliteit goed verdeelt, gezien de onzekerheid over de lange periode, de opbouw, de verdeling en indexering. Opbrengst uit het verleden is geen garantie voor de toekomst. Maar de toekomst van iemand van 25 is anders dan die van 70. En iemand van 70 heeft zijn pensionkapitaal al gerealiseerd. Moet dat allemaal op dezelfde manier worden afgehandeld in de index, zoals dat ook is gedaan met de vermogensheffing? De solvabiliteit moet goed zijn. We moeten rekening houden met onzekerheden. Maar de prijs voor onzekerheden moeten we goed verdelen ook via de index zonder de solidariteit te verliezen. Daarnaast lijkt de rekenrente te laag maar daar is al genoeg discussie over.

Opties van pensioenfondsen

a) Het verhogen van de beleggingsrendementen.

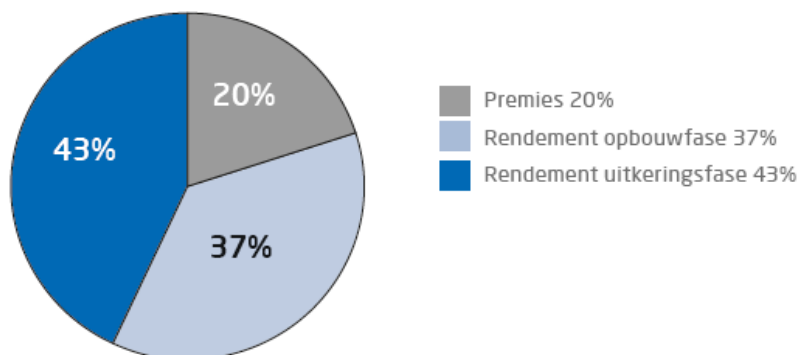
"De pensioendiscussie is gemonopoliseerd door veertigers die geen idee hebben waarover ze praten" en "Jongeren voeren het hoogste woord over pensioengeld waar ze nog geen euro aan hebben bijgedragen." (van Praag). Klinkt vervelend maar uit voorgaand vereenvoudigd voorbeeld blijkt dat zelfs iemand van 40 jaar nog maar € 18600 heeft opgebouwd. Iemand boven de 40 heeft veel meer kapitaal om beleggingsrendementen te maken (oplopend tot € 75401 voor iemand van 65; 4 keer zoveel).

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Iemand die €1000 premie betaalt voor een opbouw van €1885, draagt op 39 jarige leeftijd €1343 bij aan de opbouw van het fonds en bij 60 jaar €2813 (door hoger kapitaaldeel in de spaarpot). Je zou kunnen stellen; de 60 jarige draagt €541 bij aan het gat tussen pensioen opbouw van 39 jarige en zijn cumulatief opgebouwd kapitaal. Aanvullend sponsort de 60 jarige nog voor €760 andere leeftijdscategorieën. Via rendement op hun spaarpot subsidiëren ouderen dus jongeren. De vraag is meer welk rendement wordt gemaakt op wie z'n vermogen en niet het rendement zelf dat gemiddeld genomen goed is.

HOE IS PENSIOEN OPGEBOUWD?

Bron: APG, 2011

b) Het beperken van de indexering.

De generieke indexering betreft werkenden en gepensioneerden. Maar die laatste groep voelt het direct in de portemonnee en kan niet meer de arbeidsmarkt op om tekorten aan te vullen. Daarbij: "Je moet ook rekening houden met de verwachtingen die zijn gewekt. Dat pensioen was hard! Voor mijn eigen pensioenfonds ABP stond tot 1996 zelfs in de wet dat de pensioenen automatisch geïndexeerd waren. Daarmee werden mensen op de arbeidsmarkt naar overheidsbanen gelokt. Als we die pensioenen niet kunnen waarmaken, is dat niet de schuld van de gepensioneerden, maar van werkgevers die in de jaren negentig het geld uit de potten hebben gehaald" (van Praag). Dus de pensioenvermogens en rendementen zijn hoog, voor het grootste deel gegenereerd door rendement in de uitkeringsfase en de werkgevers haalden geld uit de pot. De wettelijke pensioentoezegging werd geschonden en gepensioneerden krijgen nu op basis van een dubieuze rekenrente geen indexering. Dan is het uitblijven van een soort "Maagdenhuisbezetting" alleen maar te verklaren vanuit het gegeven dat de studenten van toen nu blijkbaar wat minder goed ter been zijn. Maar van zo'n omissie mag de PvdA geen misbruik maken.

Voorspellen is lastig en hoe verder dat in de tijd moet gebeuren des te onnauwkeuriger de voorspellingen worden. Alleen kapitaal dat je hebt opgebouwd hoef je niet te voorspellen.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

En op het moment van pensionering heb je gemiddeld nog 15 jaar te voorspellen waar iemand met de leeftijd van 25 nog 57 jaar vooruit moet kijken. Voor risicodekking over 57 jaren gebruik je een andere risicodekking dan over de termijn van 15 jaar. Dat houdt in dat generieke indexering, afhankelijk van de rekenrente op basis van een maximale looptijd van 57 jaar niet rechtvaardig is. Differentiëren in index naar mensen die inleggen en die een uitkering krijgen lijkt redelijk, zonder dat je direct een financiële diensverlener wordt voor individuen. Dan krijgen gepensioneerden een andere index omdat hun toekomst korter is. Die korte periode is minder onzeker en dus hoeft je ook niet op basis van het voorzichtigheidsprincipe een lage rekenrente met dito indexering aan te houden. Deze differentiatie is niet het loslaten van de solidariteit. Echte solidariteit gaat met mensen over mensen op basis van transparantie en niet met afstandelijke ondoorzichtige systemen waar niemand iets van begrijpt. Een stammenstrijd over systemen, zonder te weten waar het over gaat heeft niks met solidariteit te maken. Een gedifferentieerd indexeringssysteem moet het geheel voor gepensioneerden eerlijker maken.

c) Het korten van pensioenaanspraken (afstempelen).

Dit is de overtreffende trap van b. "Dat er straks geen pensioenen meer zijn voor jongeren is een non-argument. Dat geld is al niet van hen. Het aanvullend pensioen is geen omslagstelsel. Dat geld is opgebracht door de huidige werknemers en gepensioneerden. Het is óns uitgestelde loon, onze spaarpot. Het zou niet meer dan redelijk zijn als we daar zelf over mogen beslissen." Maar pensioenfondsen hebben deels een sociale functie over groepen en generaties heen. De meerderheid kan niet zomaar een minderheid domineren waardoor die minderheid slechter af is. De overheid stimuleert pensioenvorming via belastingvoordelen en heeft een toezichthoudende taak. Dat zelf beslissen ligt dus iets complexer. Maar gepensioneerden hebben nu bijna niks te zeggen terwijl de dreiging van afstempelen wel direct hun portemonnee treft. "We hebben geen fluit te vertellen. Dat laten we aan de sociale partners over. Maar werkgevers hebben zich niet bezig te houden met onze pensioenen en de vakbonden zijn nu niet echt de vertegenwoordiger van gepensioneerden. Gepensioneerden worden met kwade opzet uit pensioenfondsbesturen gehouden." Dit lijkt inderdaad het geval, waar de PvdA gepensioneerden hoort te verheffen en ze meer informatie c.q. inbreng te geven. Niet om zoveel mogelijk pensioengeld binnen te halen, maar om op basis van betere machtsverhoudingen en informatie tot verbetering te komen. Dat moet in goed overleg kunnen. Van Praag: "Het is natuurlijk treurig dat er zo'n tegenstelling dreigt te ontstaan tussen de generaties. Vreselijk dat er een aparte partij voor ouderen in de Tweede Kamer moet komen.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Maar de waarheid is dat ouderen politiek niets hebben in te brengen. Dat hebben we deels aan onszelf te wijten. Veel ouderen denkt dat het hun tijd wel zal duren." Maar dat laatste kan veranderen. Een actiepoint voor de PvdA hoort te zijn: Het overbodig maken van 50 plus, in goed overleg met 50 min, door ouderen een stem te geven en niet zomaar afstempelen toe te staan.

d) Het verhogen van de premies..

"De pensioenpremies zullen omhoog moeten, aldus Van Praag (november 2012). "Dat kan niet anders. Het aantal levensjaren na pensionering is de laatste jaren sterk gestegen. Voor 21 jaar pensioen moet je een pensioenpremie hebben van 28 procent. Als jongeren dat te hoog vinden, dan moeten ze langer doorwerken of genoeg nemen met een lager pensioen. Maar het bestaande pensioenstelsel hoeft niet vervangen te worden door een nieuw stelsel". Voor wat betreft de levensverwachting zijn er maatregelen genomen. Het moet inderdaad uit de lengte of uit de breedte. Het huidige pensioenkapitaal is door de ouderen ook opgebracht. Het is waar dat in goede tijden minder premie is betaald en de vraag is of we daar in de toekomst niet voorzichtiger mee om moeten gaan. De door van Praag genoemde herberekening kan daar antwoord op geven. Zeker is dat pensioen geld kost. En dat komt van mensen die werken, of die dat gedaan hebben en die daar geld voor opzij legden. Het is net de belasting; "Leuker kunnen we 't niet maken. Wel makkelijker" of in dit geval transparanter. Verhogen van de premie gaat ten nadele van het netto loon (bestedingsmogelijkheden) of de loonkosten voor bedrijven (winst en concurrentiepositie) en de overheid. Zo simpel is het. De overheid maakt via belasting pensioensparen aantrekkelijk, maar heeft aan de andere kant belangen bij de hoogte van de premies omdat het een grote werkgever is. Daarnaast lijkt de politiek meer belang te hechten aan de winstgevendheid van marktpartijen. Dit is een verkeerd signaal en korte termijn politiek. Je kunt niet burgers wijzen op een pensioentekort in de toekomst met armoede bij ouderen, nu indexerende van gepensioneerden door regels blokkeren en zelf prioriteit geven aan hogere bedrijfswinsten of meer ruimte op de huidige begrotingen. Opnieuw kan hier transparantie goede diensten bewijzen. Laat overheid de oude belastingscredo afstoffen. Verkoop het niet leuker dan het is, maar wel veel inzichtelijker (makkelijk) en veeg niet alles onder het tapijt met als gevolg dat de jongeren van nu over 40 jaar in armoede leven.

e) Versobering van het systeem; het beschikbare uitkeringsstelsel.

Er zijn al diverse aanpassingen geweest zoals o.a. die van eindloon naar middenloonsysteem. Ook bovenstaande voorstellen geven aanpassingen zonder het systeem op de schop te nemen. Het transitietraject is daarbij van belang. Een sluipende transitie lijkt de lobby om te verschuiven van een beschikbaar-uitkeringssysteem naar het beschikbare-premiesysteem.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

De basis was dat bij tegenvallende rendementen van een fonds werkgevers zouden aanvullen. Dat geeft een gegarandeerd pensioen, bij een stabiel bedrijfsleven dat tegenvallers aanvult. In de huidige mondiale wereld is dat lastiger. Bedrijven gaan failliet of vertrekken naar het buitenland. Weg aanvulling. Een beschikbaar premie systeem kijkt naar de premie met het opgebouwde kapitaal en de leden moeten afwachten wat er aan het einde over is. De financiële wereld kan dan doen en laten waar ze zin in heeft. Wat dat oplever weten we intussen; niet doen. Van de beschikbare premie regeling kan geen sprake zijn gezien het belang van het pensioen. Maar pensioenen garanderen is ook luchtfietsen. Over een termijn van 60 jaar garanties geven gaat niet. En solidariteit? "Natuurlijk, de groep gepensioneerden is erg divers. Er zijn ook gepensioneerde mensen die het financieel prima hebben. Een eigen huis met veel overwaarde, een mooi pensioen. Ik hoor zelf tot die groep. Als er dan echt moet worden afgestempeld, pleit ik er ook voor om dat inkomensafhankelijk te doen".

Maar pensioengeld van bedrijfsfondsen is niet voor herverdeling van inkomen. Laat je dat principe los dan ondergraaf je het draagvlak van het systeem. Zo moet het dus niet. Dat wil niet zeggen dat gepensioneerden die goed hebben geboerd niet solidair willen zijn als de nood aan de man is. Maar zoals van Praag hebben al die mensen nog veel vragen en willen dan wel oplossingen waar ze zelf inspraak en vertrouwen in hebben. Beleggen en beheren van fondsen moet inzichtelijk gebeuren, zodanig dat ze menselijkerwijs voorzien in een toegezegde uitkering. Gaat het dan echt fout dan komen we met goed overleg in de polder een heel eind. Maar generieke onduidelijke regels op een semicomunistische manier invoeren gaat niet werken. Deze vaak onrechtvaardige regels wekken meestal terecht weerstand op.

3. Organisatie en zeggenschap.

Veel rapporten wijzen op schaalvoordelen waarvoor fusie noodzakelijk zou zijn. Gelijktijdig baalt elke Nederlander van de kaalslag die eerdere grootschaligheid teweeg bracht en proberen we in de zorg met veel ellende via de WMO weer te decentraliseren. Dat vraagt een kritische opstelling bij de fusiedrang van technocraten versus de betrokkenheid en zeggenschap van fondsleden. Grofweg is het proces in te delen in administratie, beleggen en de zeggenschap over deze twee. Voor wat betreft de administratie levert de AOW nooit problemen op. Dus die taak besteden we uit aan die organisatie. Dit is eenvoudig te automatiseren en gepensioneerden krijgen vanuit één punt geld overgemaakt i.p.v. de soms 4 overboeking met elke hun eigen systeem van verschillende fondsen. Dat neemt niet weg dat op "Mijn Pensioen" de afzonderlijke fondsen hun informatie beter invullen dan nu en aangeven hoe iemand zijn pensioen in elkaar zit. Het beleggen wordt al vaak uitbesteed aan hoge bonussen ontvangende partijen.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Pensioenfondsen kunnen met de overheid een centraal "Verenigd Fondsbeheer" oprichten waar elk pensioenfonds zich bij aansluit. Dat beheer biedt de pensioenfondsen een aantal mogelijkheden om hun portfolio samen te stellen. Zo ontstaan schaalvoordelen rond activiteiten die zich daar voor lenen. Resteert het pensioenfonds zelf dat zich vrijgesteld van deze operationele taken concentreert op hun kerntaak; de klanten goed informeren en samen kritisch het "Verenigd Fondsbeheer" aansturen. Daarnaast moeten verenigingen van gepensioneerden meer invloed krijgen.

De huidige structuur via bedrijven en branches blijft voorlopig gehandhaafd totdat echt iets beters is bedacht. Werknemers in een branche met hoger opgeleiden heeft een andere levensverwachting dan die van lager opgeleiden, waardoor lageropgeleiden betalen voor meestal beter betaalden. Hoewel niet ideaal volstaat dit voorlopig. Eerst werken aan meer medezeggenschap van o.a. de gepensioneerden.

De collectieve polder trekt zich terug op een zeer beperkt aantal hoofdlijnen en fondsleden krijgen veel meer ruimte voor hun eigen wensen. Problemen in specifieke gevallen (type fondsleden) lossen we in overleg op zonder direct heel pensioenland op te zadelen met generieke regels. De blindelinge fusiedrang van technocraten moet worden ingewisseld voor een verstandige organisatie die recht doet aan inspraak en betrokkenheid van fondsleden.

4. Arbeidsverhoudingen op de lange termijn; het echte probleem.

"Ik zie ook dat de positie van jongeren op de arbeidsmarkt problematisch is. De groei van de welvaart is niet meer zo vanzelfsprekend, jongeren leven in onzekere tijden. Voor die situatie heb ik begrip, daar moeten we iets aan doen. Maar die discussie moeten we niet via de pensioenen voeren." Ook dit is weer ten dele waar. Solidariteit vraagt tot op zekere hoogte dat de generatie die in een conjuncturele dip zit niet de klos is. Maar wat is een dip.

"Er zijn aanwijzingen dat het aantal werkenden dat pensioen opbouwt zelfs afneemt door een stijgend aantal flexibele contracten, de afkoop van kleine pensioenen en de toename van het aantal ZZP'ers. Voor een effectief pensioenstelsel is het van essentieel belang dat alle werkenden voldoende pensioen kunnen opbouwen. Het aantal mensen met flexibele contracten en ZZP'ers neemt fors toe. Kan iedereen straks, in de wetenschap dat de politiek de ruimte om pensioen op te bouwen beperkt, nog wel voldoende pensioen opbouwen." (van Praag)

Is dit een conjuncturele dip of is de globale samenleving op drift en hoe creëert de Nederlandse politiek dan meer ruimte? Een lokale conjunctureel dipje vang je op met solidariteit, deels in de pensioensfeer. Maar deelname aan een pensioenfonds is gerelateerd aan arbeidsverhoudingen.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

Met een structurele globale economische race to the bottom wordt het dweilen met de kraan open als de wereldeconomie nieuwe verhouding op lijkt te dringen. Dat wordt elke dag ruzie over een continue afnemende koek, waarbij het leeghalen van de koektrommel van de huidige gepensioneerden een erg kort uitstel van executie is.

De kernvraag is hoe we productie regelen in Nederland met een goede verdeling van de werkgelegenheid. De sluiting van V&D. Eerst gestript van de gebouwen en zonder die reserves nu failliet. De aluminium industrie in Delfzijl met een buitenlandse investeerder is ook zo'n dubieus geval. En wat moeten we met een wet "markt en overheid" of aanbestedingsregels? Mogen we in ons dorp niet zelf bepalen wie het vuil ophaalt bij bedrijven? We zien de problemen bij zorginstellingen die ten onder gaan aan het marktsysteem. En vervolgens berooft de PvdA met minister Ploumen de burgers met TTIP/ISDS nog verder van zijn democratische mogelijkheden. Bij ISDS kunnen investeerders staten aanklagen als ze worden benadeeld. Maar waar kan de V&D werknemer zijn schade verhalen? Van een PvdA minster mag ik toch eerder een werknemer- multinational arbitrageregeling verwachten dan arbitrage waar de staat wordt aangeklaagd? We moeten meer, ook lokaal, zelf activiteiten ondernemen en selectief bedrijven of investeerders niet toelaten. Misschien geeft het wat minder economische groei, bedrijfswinsten en bonussen maar als dat meer banen oplevert met fatsoenlijke lonen waar men premies van kan betalen, worden we er alleen maar beter van. De rijksoverheid gaat schoonmakers weer in dienst nemen, waar ze voorheen werden ingehuurd. Leuk begin maar waarom niet eerder en veel meer? Waarom kunnen gemeenten niet via democratie meer regelen zonder regels die de grote bedrijven van pas komen? Waar is van de PvdA een degelijk "Plan van de Arbeid" of een industriebeleid waarbij we ongewenste investeerders buiten de deur houden en eigen ondernemers maar ook burgers ruimte geven in dingen waar ze goed in kunnen zijn. Het is een utopisch rechts spookje dat economische groei via de markt, met bijvoorbeeld TTIP/ISDS, goed is voor de Nederlandse burgers. Pikkety geeft juist aan dat kapitaal sneller groeit. De PvdA moet werken aan een "Plan van de Arbeid" met werkgelegenheid als leidende principe om premiebijdragen in de toekomst veilig te stellen, zonder utopische marktsprookjes.

Conclusie

Met de huidige ondoorzichtige informatie en een kunstmatige rekenrente zonder inspraak van gepensioneerden kan er geen sprake zijn van solidariteit. Solidariteit krijgt gestalte door mensen en niet door kromme regels en vage informatie. Bij goede informatie en inspraakmogelijkheden is het doorsneesysteem met wat aanpassingen een goed systeem. Dat geldt ook voor het beschikbare uitkeringsysteem. Solvabiliteit van fondsen is essentieel.

ONP Symposium

'Een rechtvaardig pensioenstelsel voor nu en voor straks!'

De vraag is hoe we de pijn verdelen waarbij indexeren in twee fasen een goed uitgangspunt lijkt. Voor de premie dient de overheid het niet leuker te maken dan het is, inzicht onder het tapijt te vegen en de jongeren van nu over 40 jaar in armoede te laten leven. Pensioen kost geld en dat kan ten koste gaan van loon of concurrentiepositie. Dat is nu zo en dat blijft zo en los je niet op met onrechtvaardig indexeren. In noodgevallen lijkt een beroep op solidariteit van gepensioneerden mogelijk. Maar bedrijfspensioen is geen herverdelingsmechanisme (is geen AOW). Om die hoognodige inspraak en informatie voor elkaar te krijgen moet de technocratische fusiedrang stoppen. Innovatieve organisatievormen zijn nodig, waarbij administratie en beleggen schaalvoordelen kennen, maar luisteren naar fondsleden niet. Belangrijkste is dat we stoppen met ruzie over afnemende koek, maar zorgen voor een industriebeleid dat de democratie niet kolonialiseert, maar met een beschaafde markwerking zorgt voor meer premieopbrengst en daarmee een goed pensioen voor de toekomst.

i Zie voor voortgang discussie bij de overheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pensioen/inhoud/toekomst-pensioenstelsel>

ii In deze bedrage is veel gebruik gemaakt van artikelen van van Praag www.ag-ai.nl/download/14512-20-2-int.VPraag.pdf. "PLEIDOOI VOOR EEN HOGERE REKENRENTE" **en** "De doorsneepremie al houdbaar bij kleine aanpassing pensioenuitkering" in ESB te vinden op. www.knvg.nl/wordpress/wp-content/uploads/678-679_PRAAG.pdf. Overigens is voor de voorstudie veel gebruik gemaakt van artikelen van de KVVG.

Verder publiceerde de FNV in oktober 2014 de notitie "Samen delen, en sterke keuze.

Voor doorsneepremie zie ook: "Doorsnee premie; geen probleem maar oplossing " van Jansen en verschuren (op internet).

Voor risico: zie "Ontbinden in factoren: risicodecompositie als basis voor een simpel pensioen" prof.T.Knocken in Pensioen Magazine februari 2015.

iii Zie ook wikipedia

iv Dekkingsgraden waren toen door de continue stijging op de beurzen zo hoog dat er premieholida's werden gegeven en werkgevers pensioengeld terugsluisden naar het bedrijf. Zonder die 'greep in de kas' zouden de pensioenfondsen nu geen enkel probleem hebben met hun dekkingsgraad, stelt Van Praag. Overigens is nu de situatie andersom en zouden werkgevers het tekort aan moeten vullen volgens sommige oude regelingen maar dat loop geen storm.